

Frågor och svar från föredragskvällen 7.10.2024 - "Vanhan valtaus 1968" med Marianne Laxen och Peter Stenlund.

Fråga:

Hur kom det sig att man gick med i vänsterns kupp. Var det för att modernisera och demokratisera universitetet?

Svar:

Kärnfrågan var ju att kämpa för "en man en röst" -principen och för att generellt demokratisera undervisningen.

Fråga:

Hur kommer det sig att i Finland, i motsats till (alla) i andra länder, maoisterna och andra aktivist-grupper som var aktiva under slutet av 60-talet snabbt dog ut medan Taistoiterna i praktiken blev ensam herre på täppan?

Svar:

Taistoiternas starka tillväxt och maktposition var huvudsakligen ett resultat av en stark organisation och nära kontakter till Sovjetambassaden samt av ett märkbart finansiellt stöd därifrån.

Fråga:

Vanhan valtaus började som en protest mot bristande demokrati inom studentkåren och universitetet. Småningom blev rörelsen dock alltmera dominerad av stalinismen. Vid den tidpunkten var vi som var unga då väl medvetna om hur Stalins autoritära och blodiga regim med miljoner dödsoffer fungerade. Hur kunde stalinismen trots detta få en ledande ställning inom ungdomsrörelsen?

Svar:

Stalinisterna (taistoiterna) var mycket väl organiserade och kunde bl.a. därför styra utvecklingen.

Tilläggsfråga:

Fick organisationen hjälp utifrån?

Svar:

Ja, det finns anledning att tro det.

Fråga: En betraktare fick intrycket att "vanhan valtaus" var betydligt våldsammare än det du i din inledning gör gällande. Måhända var det fråga om pressens sensationslystnad? Hurudan var stämningen bland deltagarna under de aktuella två dyggen? Förekom det i diskussioner du åhörde en vilja till maktövertagande med våld, på universitetet och i hela Finland?

Svar: En ruta krossades av en som den vägen ville öppna dörren, vilket var onödigt då det var avtalat att vi skulle bli insläppta av en person som redan var inne. Någon kastade en rökbomb, men ingen panik uppstod. På det hela taget gick det lugnt till. Visst förekom det revolutionära tankar hos en del, men huvudsakligen var det studentpolitik. I Frankrike utnyttjade fackföreningarna oron bland studenterna och försökte underblåsa våld och oreda för egna syften. Något motsvarande förekom inte i Finland. Kekkonen kontaktade polisen som uppmanades skicka endast "mogna" konstaplar till platsen, eftersom unga konstaplar lättare hade provocerats till tvångsåtgärder.

Fråga:

Hur fungerade samarbetet mellan de olika grupperingarna i mitten. Var det mycket spänningar med Kepu.

Svar:

Mitten och Centern fortsatte sitt samarbete "i goda anda" även i samarbete med socialdemokraterna - det gällde att i utrikespolitiska frågor försvara Finlands officiella linje då taistoiterna ville vrida linjen i enlighet med Sovjets syn. Till slut minskade SFPs popularitet, då deras representanter öppet kritiserade det sovjetiska

systemet. Ett problem utgjorde även de samlingspartistiska studenternas flirt med Moskva för att "få komma in i varmluften". Samarbetet med Liberalerna var under dessa år bra, men partiet föll så småningom samman.

Fråga:

Var det i samband med "Vanhan valtaus" 1968 och åren därefter så att Sovjets avsikt var att aktivera den finska akademiska ungdomen för att kunna möjliggöra en framtida kupp eller att med andra medel kunna påverka utvecklingen i Finland.

Svar:

"Vanhan valtaus" följde europeiska mönster. Det är möjligt att Moskva planerade en kupp eller andra nya påverkningssätt i Finland efter 1968. För detta rekryterade eller stödde de i synnerhet taistoiterna. Kekkonen var mycket orolig att Moskva med deras stöd skulle inta en starkare ställning i Finland. Stämningen var synnerligen obehaglig i många år? Finland kunde ha varit en etapp i Moskvas strävan att påverka den akademiska ungdomen. Detta skulle ha kunnat leda till Sovjetiska segrar i andra länder i Europa. Kekkonen ville hålla fast vid Finlands demokrati. Fredskämparna var också en del av denna sovjetiska påverkningsskampanj. Man lyckades även infiltrera UM (Laaksonen).

Infiltreringen av UM lyckades inte av kommunisterna - UM leddes av UKKs lojala män. Jaakko Laakso var ett problem i riksdagens utskott; hur skulle tjänstemännen kunna informera utskotten man beförde att inför förmedlades till Moskva?

Fråga:

Med facit i hand vad, tycker du att ockupationen av gamla studenthuset gav med tanke på framtiden?

Svar:

Början till liberalisering av Universitetet och skolväsendet t.o.m. en början på tankarna för grundskolan.

Fråga:

Kan man säga att 'Revolutionen' gav möjligheter för den framtida eliten att debattera och göra sig synlig?

Svar:

De framtida förmågorna debatterade nog redan tidigare på skolförbunds nivå. En liten rolig detalj var att Paavo Lipponen och Kaj Laxen hittade på en skenorsak och åkte till Sverige för att på detta sätt undvika delaktighet i ockupationen.

En fråga i den allmänna diskussionen gällde Mittenförbundet och skolungdomsförbundet. Organisationen var opolitisk men representerade en progressiv rörelse som inte ville ha socialism. Dessutom hade den ekologiska dimensioner. Wiklund konstaterade att i förbundet lärde man sig vad som var politik och vad som inte var det. Ett exempel var utnämningen av Ralf Friberg till ordförande, vilket förorsakade mycket debatt.

Det diskuterades hur det var möjligt att det uppstod en taistoitfalang. I Finland hade man nyligen genomlevt ett krig, där det stod klar för alla vem som var orsaken till kriget. För de flesta var det ingen hemlighet hur grym Sovjetunionen under Stalin hade varit, hela landet var ett fängelse. Men, man var samtidigt våldsamt avogt sinnad gentemot USA på grund av Vietnamkriget. Man framförde förståelse för att ungdomar reagerade som de gjorde, men att professorer och andra i mogen ålder föll för ideologin var svårare att förstå. Moskvas andel i planerandet av "vanhan valtaus" ventilerades för och emot. Kanske var det Moskvas sätt att testa om en revolution och maktövertagande skulle vara möjligt?